

Prisimenant kraštietį, mokslininką, profesorių Vladą Lašą

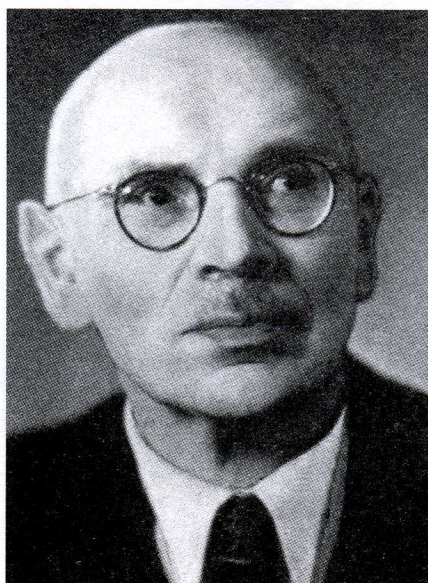
JANINA VALANČIŪTĖ

*Lietuvos medicinos bibliotekos
atstovė ryšiams su visuomene*

Vaikystė ir pirmieji žingsniai į mokslus

Vladas Lašas gimė 1892 m. Naujųjų metų dieną (pagal naująjį stilių sausio 13 d.) Paupės vienkiemio (dab. Rokiškio r.) valstiečio Lauryno Lašo šeimoje. Rokiškyje lankė rusišką liaudies mokyklą. Pirmaisiais metais nė žodžio nesuprato, ką kalbėjo mokytojas. Ir vis dėlto kas laikė mažąjį mokinuką mokykloje? Atsiminimuose jis rašė: „Knygos, nors ir nesuprantamos, bet gausiai iliustruotos, sąsiuviniai, kuriuose rašydavau lazdas, kablius, raides, aspidinę lentelė, kurioje rašydavau kiek noriu ir ką noriu, nes tuojau galėdavau paspjaudęs rankove nutrinti. Tai tarytum žaislai, kurie teikdavo tam tikrą susidomėjimą. Su mokiniais pertraukų metu, o kartais ir pamokų metu draugaudavau, žaisdavau. Toks bendravimas taip pat viliojo. Jei ne šios aplinkybės, spjautum į mokyklą, kaip daugelis darydavo, ir nebelankytum arba tik nuduotum, kad lankai“. Baigiantis mokslo metams, jis tartum staiga pradėjo suprasti rusiškai.

Mokslai sekėsi neblogai, buvo perkeltas į antrą, po metų – į trečią klasę, kurią baigus 1902 m., toliau tęsti mokslų tėvas nuvežė į Peterburgą. Vladas, išlaikęs egzaminus, buvo priimtas į privačios progimnazijos prie Kotrynos bažnyčios pirmą klasę. Nelengva buvo jam dideliame mieste tarp svetimų žmonių, tačiau pamažu apsiprato,

*Profesorius Vladas Lašas.
Nuotr. iš Lietuvos medicinos
bibliotekos archyvo*

ir mokslai sekėsi gerai. Rusų kalbos jis jau buvo pramokęs dar mokydamasis pradžios mokykloje, kur visi dalykai buvo dėstomi rusų kalba. O 1905 m. kilus revoliucijai ir prasidėjus nacionaliniam išsivadavimo judėjimui, mokykloje buvo pradėta mokytis lenkų kalbos ir lenkiškų dainų. Trylikametis Vladas drauge su kitais mokiniais ėmė reikalauti, kad jiems būtų lietuvių kalbos pamokos. Šioje progimnazijoje, išaugusioje į gimnaziją, netrukus buvo įvestos lietuvių ir latvių kalbos.

Mokydamasis Peterburge, Vladas bendravo su kitais ten gyvenusiais lietuviais gimnazistais ir studentais. Susidomėjo teatru. Dažnai lankėsi Pavlovo salėje (Tročkio gatvėje).

Gavo kryžiuočių grosmeisterio vaidmenį K. Glinskio režisuotame M. Šikšnio veikale „Pilėnų kunigaikštis“. Atostogų metu grįžęs į Rokiškį, padėdavo organizuoti lietuviškus vakarus. Su studentais Apolinaru ir Antanu Vienožinskiais, dailininku Justinu Vienožinskiu (jis kūrė dekoracijas) ir kitais kiekvieną vasarą 1907–1914 m. surengdavo po vieną ar du lietuviškus vakarus. Trupės vaidinimai buvo populiarūs ir laukiami žiūrovų. Vladas Lašas ne tik vaidino. Turėdamas neblogą balsą, jis dainavo malūnininko, o Justinas Vienožinskis – kaminkrėčio partiją Miko Petrausko operetėje „Kaminkrėtys ir malūnininkas“.

Kelias į mediciną

Baigęs gimnaziją, Vladas pasirinko biologijos specialybę ir 1910 m. pradėjo studijas Peterburgo universitete. Jis domėjosi ne tik savo specialybės dalykais, bet dar lankė teisės, matematikos ir kitas paskaitas. Taip pat vis sukosi mintis tapti gydytoju. Tačiau Peterburge tuomet studijuoti mediciną buvo galima tik Karo akademijoje, į kurią buvo sunku patekti. Tame pačiame name gyvenantis generolas buvo pažadėjęs Vladui duoti rekomendaciją, tačiau staiga mirė. Vladas atkakliai siekė tapti gydytoju ir 1911 m. įstojo į Dorpatą (dab. Tartu) universiteto Medicinos fakultetą. Iš karto įsitraukė į Lietuvių studentų draugijos veiklą,

